

A close-up portrait of Ivo Pogorelić, a man with a very short buzz cut, wearing a dark suit jacket, a white shirt, and a dark red patterned bow tie. He is looking slightly to the right of the camera with a neutral expression.

**LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI**
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

IVO POGORELIĆ GLASOVIR

**SIMFONIJSKI ORKESTAR
HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE
IVAN REPUŠIĆ, dirigent**

Subota, 18. travnja 2015., u 19 i 30 sati

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ INVALUABLE EXPERIENCE

PROGRAM

LUDWIG VAN BEETHOVEN:
Uvertira Koriolan, op. 62

ROBERT SCHUMANN:
Koncert za glasovir i orkestar u a-molu, op. 54

Allegro affetuoso
Intermezzo: Andantino grazioso – attacca: Allegro vivace

* * *

JOHANNES BRAHMS:
Druga simfonija u D-duru, op. 73

Allegro non troppo
Adagio non troppo
Allegretto grazioso (quasi andantino)
Allegro con spirito

Nakon koncerta s umjetnicima će razgovarati **Gordana Krpan**.

U visokom prizemlju organizirana je prodaja diskografskog izdanja **Pogorelich – complete recordings** u izdanju izdavačke kuće *Deutsche Grammophone*.

U zabavnom programu s plesom i izvlačenjem nagrada za pretplatnike ciklusa *Lisinski subotom* nastupit će **Grupa IXES**.

Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije stasao je postupnim povećavanjem prvog radijskog orkestra osnovanog 1929., samo tri godine nakon početka emitiranja tadašnjega Radio-Zagreba, kao jedan od prvih pet radijskih orkestara u Europi. Od godine 1957. počinje djelovati pod nazivom Simfonijski orkestar Radio-televizije Zagreb, od 1975. do 1990. naziv mu je Zagrebački simfoničari Radio televizije Zagreba, a od 1991. nosi današnji naziv. Na čelu toga orkestra stajali su mnogi ugledni dirigenti: Pavle Dešpalj, Krešimir Šipuš, Josef Daniel, Oskar Danon, Milan Horvat, Uroš Lajovic, Vladimir Kranjčević i Nikša Bareza. Među mnogim dirigentima i solistima s kojima je taj ansambl surađivao bili su i Lovro von Matačić, Igor Markevič, Franz Konwitschny, Claudio Abbado, Lorin Maazel, Zubin Mehta, Ernst Bour, Stjepan Šulek, Krzysztof Penderecki, Antonio Janigro,

André Navarra, Leonid Kogan, Henryk Szeryng, Aldo Ciccolini, Ruža Pospiš-Baldani, Dunja Vejzović, Dubravka Tomšič-Srebotnjak, Rudolf Klepač, Ivo Pogorelić, Mstislav Rostropovič, Maksim Fedotov, Edita Gruberová, José Carreras, Ruggero Raimondi, Barbara Hendricks, Luciano Pavarotti i drugi. Uz redovitu koncertnu djelatnost u Zagrebu, te obvezu redovitog sudjelovanja u radijskom i televizijskom programu, Orkestar gostuje diljem domovine i u inozemstvu. Na tim je gostovanjima stekao priznanja te postao zaslužan promicatelj hrvatske kulture u svijetu; posljednji pothvat je dvotjedna turneja po Italiji u prosincu 2014.

Početak Domovinskoga rata glazbenici Simfonijskoga orkestra Hrvatske radiotelevizije, služeći domovini, održali su desetke koncerata na bojištima, od Osijeka, Pakraca, Lipika, Đakova, Gospića, Vinkovaca i Bošnjaka do Šibenika, Zadra, Karlovca, pa i Sarajeva. Uz klasični i suvremeni repertoar te snimanja za potrebe Hrvatske radiotelevizije i diskografskih tvrtki, Orkestar čuva i hrvatsku glazbenu baštinu i suvremeno hrvatsko stvaralaštvo.

U diskografskom opusu ističu se autorski albumi hrvatskih skladatelja Stjepana Šuleka, Milka Kelemena i Mire Belamarića, serija CD-a posvećenih šefovima-dirigentima Orkestra, *Alpska simfonija* Richarda Straussa, album s djelima talijanskoga skladatelja Gina Marinuzzija starijega te CD *Donizetti Heroines* s Elenom Mošuc, Zborom HRT-a i maestrom Ivom Lipanovićem, objavljen 2013. za *Sony Classical*. Iste godine objavljen peterostruki album *Stjepan Šulek (1914.-1986.): Osmi simonija* u izdanju HRT-a, Cantusa i HDS-a, nagrađen je diskografskom nagradom *Porin* u dvjema kategorijama: najbolji arhivski/tematsko-povijesni album klasične glazbe i najbolja izvedba klasične glazbe (Šulekova *Sedma simfonija* pod ravnanjem maestra Pavla Dešpalja).

U sezoni 2010./2011. Orkestar je proslavio osamdesetu obljetnicu postojanja; tom je prigodom objavljena monografija o njegovu djelovanju, uz dvostruki album na koji su uvrštene snimke šefova-dirigenata: Milana Horvata, Krešimira Šipuća, Josefa Daniela, Pavla Dešpalja, Vladimira Kranjčevića, Oskara Danona, Uroša Lajovica i Nikše Bareze. Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije dobitnik je nagrade *Judita 59*. Splitskog ljeta (2013.) koju dodjeljuje *Slobodna Dalmacija*, za nastup u programu posvećenom Blagoju Bersi i Dori Pejačević, uz pijanisticu Martinu Filjak i maestra Aleksandra Markovića.

Ivan Repušić (Imotski, 1978.) studirao je dirigiranje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu kod Igora Gjadrova i Vjekoslava Šuteja, a usavršavao se kod uglednih dirigenata poput Jorme Panule i Gianluigija Gelmettija te kao asistent kod Kazushija Onoa (Badisches Staatstheater Karlsruhe) i Donalda Runniclesa (Deutsche Oper Berlin). Od 1997. do 2001. bio je dirigent Oratorijskog zbora crkve sv. Marka *Cantores Sancti Marci* u Zagrebu. Od 2002. djelovao je kao dirigent, a od 2006. do 2008. kao ravnatelj Opere HNK-a u Splitu. Ostvario je niz uspješnih opernih izvedbi kao što su *Don Carlos*, *Aida*, *Simon Boccanegra*, *Nabucco* (G. Verdi); *Sestra Angelica*, *Gianni Schicchi*, *Manon Lescaut*, *La bohème* (G. Puccini); *Evgenij Onjegin* (P. I. Čajkovski); *Faust* (Ch. Gounod); *Lucia di Lammermoor*, *Ljubavni napitak* (G. Donizetti) i *Pagliacci* (R. Leoncavallo). Bio je ravnatelj glazbenog programa festivala Splitsko ljetno (2006.-2009.) i Dubrovačkih ljetnih igara (2009.-2012.). Od 2005. do danas je šef-dirigent Zadarskog komornog orkestra. Ravnao je svim uglednim orkestrima i opernim ansamblima u domovini, kao i orkestrom Njemačke državne opere u Berlinu, Simfonijskim orkestrom Berlinskog radija, Simfonijskim orkestrom *Giuseppe Verdi* iz Milana, Praškim simfonijskim orkestrom, Orkestrom Državne opere u Hannoveru, Slovenskom i Briselskom filharmonijom te brojnim drugima. Nastupio je na svim važnijim hrvatskim festivalima te bio gost u brojnim europskim dvoranama i na festivalima, među kojima su bečki Musikverein, Festspielhaus u Baden-Badenu, berlinski Konzerthaus, praška dvorana *Smetana* te festivali *Verdi* u Parmi i u njemačkoj pokrajini Mecklenburg-Zapadno Pomorje. Od 2010. do 2013. bio je angažiran kao prvi *Kapellmeister* Državne opere u Hannoveru gdje je uspješno dirigirao izvedbama opera *Falstaff*, *Otello*, *Tannhäuser*, *Evgenij Onjegin*, *La bohème*, *Carmen*, *Otmica iz Saraja*, *Faust* te mnogim drugima. Godine 2011. prvi put je nastupio u Njemačkoj državnoj operi u Berlinu Puccinijevom operom *La bohème*, gdje je od sezone 2012./2013. u svojstvu *Kapellmeistera* izveo niz opernih djela. S uspjehom je nastupao i kontinuirano dirigira u ostalim važnim njemačkim opernim kućama poput Hamburške državne opere, drezdenske Semperoper i Komične opere u Berlinu. Dobitnik je niza uglednih nagrada u Hrvatskoj, kao što su Nagrada *Milka Trnina* (2013.), Nagrada Zagrebačke filharmonije i PBZ American Expressa za najboljeg mladog glazbenika (2001.), Dekanova nagrada, Nagrada Hrvatskog glazbenog zavoda (kao najbolji diplomant), nagrada Slobodne Dalmacije *Judita* za najbolje ostvarenje u glazbenom programu na 50. Splitskom ljetu, Nagrada *Ante Marušić* za najbolje umjetničko ostvarenje u Operi HNK-a u Splitu u sezoni 2005./2006., Nagrada Slobodne Dalmacije *Jure Kaštelan* za postignuće u umjetnosti 2005., nagrada Hrvatske radiotelevizije *Orlando* 2007. za najuspješnije ostvarenje u glazbenom dijelu programa 58. Dubrovačkih ljetnih igara, Nagrada hrvatskog glumišta za najbolje dirigentsko ostvarenje na području opere te Nagrada grada Zadra 2008. Uz dirigentske obveze, Ivan Repušić kontinuirano je posvećen i pedagoškom radu na Umjetničkoj akademiji Sveučilišta u Splitu gdje radi kao izvanredni profesor. Od sezone 2016./2017. preuzima mjesto generalnog glazbenog ravnatelja Državne opere u Hannoveru.

Od mladog buntovnika do klasika – naslov je teksta u knjižici koja prati najnovije diskografsko izdanje **Ive Pogorelića** koje je u ožujku ove godine objavila etiketa *Deutsche Grammophon*. Riječ je o njegovim kompletnim snimkama, sabranima na četrnaest CD-a na kojima je, kao ekskluzivni umjetnik *Deutsche Grammophon*a, od 1981. do 1995., zabilježio glasovirska djela Bacha, Scarlattija, Haydna, Mozarta, Beethovena, Schumanna, Chopina, Liszta, Brahmsa, Čajkovskog, Musorgskog, Prokofjeva, Skrjabinina i Ravela. Sudeći prema kontroverzama koje i danas izaziva te prema spektakularnom početku karijere koji ga je već u dobi od dvadeset četiri godine uvrstio na popis najvećih umjetnika glasovira našega doba (prema Joachimu Kaiseru), čini se da su i buntovništvo i uzornost konstanta Pogorelićeve umjetnosti od početka do danas. Rođen 1958. u Beogradu, vještinu je počeo stjecati u dobi od sedam godina. Kao dvanaestogodišnjak, zasluživši državnu stipendiju, primljen je na Središnju glazbenu školu u Moskvi. Godine 1975. upisao je studij glasovira na moskovskom Konzervatoriju *Čajkovski*. Dvije godine poslije počeo je raditi s priznatom pijanisticom i pedagoginjom Alicom Kezeradze, s kojom je ostao povezan intenzivnom suradnjom i brakom (1980.) sve do njezine smrti 1996. Do prijelomnog trenutka koji ga je lansirao u vrh pijanističke scene – sudjelovanja na prestižnom Chopinovu natjecanju u Varšavi – pobijedio je na Natjecanju *Alessandro Casagrande* u Terniju u Italiji 1978. te u Montréalu 1980. Prije toga je već osvojio prve nagrade na nekoliko državnih natjecanja tadašnje Jugoslavije. Iako je na Chopinovu natjecanju bio eliminiran u trećem krugu, upravo je to izazvalo neočekivane reakcije: prepoznavši istinski talent, pijanistica Martha Argerich prozvala ga je genijem, napustivši iz protesta žiri. Vjerojatno najkontroverzniji događaj u povijesti slavnog natjecanja usmjerio je pažnju glazbene javnosti na Ivu Pogorelića. Već sljedeće godine debitirao je u njujorškom Carnegie Hallu, nastavivši s nastupima u najprestižnijim koncertnim dvoranama svijeta, izazivajući senzaciju gdje god se pojavio: od Sjedinjenih Američkih Država, Kanade i Južne Amerike, preko Europe i Izraela, do Japana. Dobivao je pozive od vodećih orkestara kao što su Berlinska i Bečka filharmonija, simfonijski orkestri iz Chicaga i Bostona, Njujorška filharmonija, Londonski simfonijski orkestar, Londonska kraljevska filharmonija, Pariški orkestar, Orkestar Tonhalle iz Züricha, Filharmonija iz Los Angelesa... I publika i kritičari divili su se originalnosti njegova talenta i pristupa: „Svaki ton je odsvirao točno, s velikim osjećajem, velikom ekspresijom. Bio je cijeli orkestar.“ (*New York Times*) Ubrzo je, 1982., potpisao ekskluzivni ugovor s etiketom *Deutsche Grammophon*. Oduševljenje poklonika diljem svijeta je raslo, ali i oduševljenje kritičara, koji su pisali: „Pogorelić čini da glazba zvoní s uzbuđenjem kad je to potrebno, dopuštajući mekšoj, polaganoj glazbi da se istakne prirodnim dostojanstvom“ ili: „Muževan i virilan u jednom trenutku,

Fotografi: Alfonso Batalla
Bilbao, Spain

delikatan i nevin u sljedećem..." Ne začuđuje što su njegove snimke postale najprodavaniji albumi klasične glazbe do tada te referentni primjeri budućim generacijama. Nakon 1996., na više se godina gotovo potpuno povukao iz javnog i koncertnog života, a onda je povratkom na koncertne podije postavio nove izazove. Njegovo se umijeće interpretacije skladateljskih zapisa očituje u raznim transformacijama, no i dalje izaziva senzaciju i kontroverzu nekonvencionalnim pristupom: „Smatram da je najlaskaviji kompliment za pijanista kada dosegne takav profesionalni nivo da svaki koncert zvuči kao improvizacija, a to zapravo nije, jer sve je itekako dobro razrađeno.“ (*Jutarnji list*, 2010.) U protekloj sezoni nastupao je diljem Europe, a u ovoj održava koncerte u Londonu, Parizu, Kopenhagenu, Bruxellesu, Rotterdamu, Linzu te u Šangaju, Pekingu, Hong Kongu itd. I nakon više od tri desetljeća prati ga status zvijezde s rasprodanim koncertima u cijelom svijetu: svaki njegov nastup očekuje se s osobitom napetošću i s iščekivanjem jedinstvene umjetničke kreacije: „Ja sam jedini koji ima hrabrost i odvažnost vraćati se starim kompozicijama, uključujući i one koje sam snimio, i onda ih preorati.“ (*Jutarnji list*, 2010.) Posebno ozračje uoči početka izvedbe svjedoči o rijetko karizmatičnom umjetniku koji izaziva pomutnju ne samo pijanističkim kreacijama nego i osobnošću. Neki ga nazivaju genijem, a neki ekscentrikom; kritičari su također podvojeni. Slici koju ima u javnosti, on sam pretpostavlja težak rad: „Ja služim umjetnosti, ja sam sluga. Nekima sve to izgleda veličanstveno, s kavijarom, šampanjcem i palačama. U redu. I to je dio programa. Ali ja sutra kad se probudim, nemam ništa od svega toga. Itekako imam sjesti za glasovir i ići dalje.“ (*Jutarnji list*, 2010.)

Uz predanost umjetničkom pozivu, Ivo Pogorelić zauzima se za razvoj obrazovanja; još 1986. u Hrvatskoj je osnovao Fond za mlade glazbenike namijenjen financiranju inozemnih studija najdarovitijih, a dvije godine poslije u Bad Wörishofenu u Njemačkoj utemeljio je međunarodni glazbeni festival koji nosi njegovo ime. Iste godine UNESCO mu je dodijelio naslov *Ambasadora dobre volje*, kao jednom od prvih umjetnika s područja klasične glazbe. Nadalje, pri Zakladi ambasadora u Pasadeni (SAD) 1993. utemeljio je cijenjeno Međunarodno pijanističko natjecanje *Ivo Pogorelić* koje pobjedniku nastoji omogućiti potpuni umjetnički razvoj u vrhunskog solista-koncertanta. Zauzima se i za pomoć bolesnima, siromašnima i društveno obespravljenima: 1994. utemeljio je Dobrotvornu zakladu Sarajevo pod zaštitom UNESCO-a. Dobitnik je niza nagrada, među kojima su *Orlando* (Dubrovačke ljetne igre, 1981.), *Vladimir Nazor* (1985.), *Porin* za poseban doprinos hrvatskoj glazbenoj kulturi (1997.) te *Milka Trnina* (2002.). Nositelj je odličja Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića (1999.).

Fotograf: Alfonso Batalla
Bilbao, Spain

Nakon preseljenja iz Bonna u Beč 1792. godine, **Ludwig van Beethoven** (1770.-1827.) imao je najbolje uvjete za ulazak u visoke društvene krugove austrijske prijestolnice koji su, više negoli igdje drugdje u Europi, njegovali glazbu i veličali nadarene umjetnike: stigao je kao dvorski orguljaš i pijanist careva strica te je bio učenik Josepha Haydna i štićenik grofa Waldsteina, povezanog, bilo srodstvom bilo brakom, s nekoliko najodličnijih kuća austrijskog, češkog i mađarskog plemstva. Ubrzo se nametnuo kao sjajan pijanist i skladatelj glasovira, no skladao je zamjetno manje negoli proteklih i idućih godina. Postoje naznake da je znatno vrijeme posvetio prerađivanju i prepravljanju postojećih djela kako bi ih prilagodio bečkim standardima i ukusu. Produktivnosti svakako nisu pogodovali ni sve očitiji znakovi problema sa sluhom. Kad je postalo očito da mu sluh nezaustavljivo slabi te da lijeka vjerojatno nema, nastala je jedna od najtežih kriza u skladateljevom životu. Unatoč povremenim vedrijim razdobljima, kriza je kulminirala 1802. godine u Heiligenstadtu, u koji je odlučio otići u proljeće, možda i s nadom u poboljšanje zdravlja. Nakon pisanja tzv. Heiligenstadtskog testamenta – zapisa koji je naslovio na braću i koji jasno odražava klonaucé i očajanje njegova duha, ali i odbacivanje misli o samoubojstvu – u listopadu 1802. napokon se počeo miriti s gluhoćom; zašao je u izuzetno plodno stvaralačko razdoblje. Sljedećih nekoliko godina nastala su neka od ključnih ostvarenja njegova opusa, a razdoblje od proljeća 1806. do kraja 1808. godine smatra se čudesno produktivnim: *Sonata Appassionata*, *Četvrta* i *Peta simfonija*, *Violinski koncert*, op. 61, *Četvrti glasovirski koncert* te uvertire *Koriolan* i *Leonora* – samo su neka od ostvarenja koja su zadivila bečku publiku i proslavila Beethovenovo ime diljem Europe.

Zanimljivo je da je još od prvih godina boravka u Beču za gotovo sva dulja djela u molaskom tonalitetu birao c-mol te ih i objavljivao, unatoč Haydnovim bojaznima da će ih publika teško prihvatiti. Najuspješniji uratci iz te rane faze općinjenosti c-molom kao idealnim tonalitetom za dramatiku, nesumnjivo su *Patetična sonata*, op. 13 te *Treći glasovirski koncert*. No najdojmljivija djela uslijedila su nakon nadilaženja krize: *32. varijacije na originalnu temu* za glasovir, uvertira *Koriolan*, *Peta simfonija* te posljednja glasovirska sonata. Znakovito je da je dramatična *Peta simfonija* nastala otprilike u isto vrijeme kad i uvertira ***Koriolan*, op. 62**, a osim što dijele vrijeme nastanka i tonalitet, zajednički im je i razvoj iz kratkog uvodnog motiva. *Uvertira* je nastala 1807. kao uvod drami *Coriolan* Heinricha von Collina, nižeg časnika u austrijskoj vojsci s kojim je skladatelja povezivalo prijateljstvo i s kojim je razmatrao i mogućnost suradnje na operi, što je onemogućila Collinova smrt 1811. Nije poznato je li Beethoven gledao dramu u kazalištu ili ju je samo pročitao, budući da je uvertiru napisao tek pet godina nakon njezine premijere.

Zabilježena je samo jedna zajednička izvedba drame i *Uvertire* – u bečkom Burgtheateru u travnju 1807. Iako se Collinova drama ponešto razlikuje od istoimene Shakespeareove tragedije, skladatelju je priuštila jednako dramatične mogućnosti portretiranja junačkog, ali bahatog i diktatorskog Koriolana. Riječ je o rimskom vojskovođi Koriolanu, povijesnoj osobi iz 5. stoljeća prije Krista, koji je zbog svojega protivljenja dijeljenju brašna narodu u vrijeme gladi dok ne ponište izbor svojega vođe, protjeran iz Rima. Našavši utočište kod Volščana, udruživši se s njima, planirao je napad na Rim, od čega su ga odgovarale majka Volumnia i supruga Virgilija. Poslušao ih je, no Volščani su ga ubili zbog izdaje. Koriolanova frustracija, bijes, sukobi u koje ulazi, kontrast između njegove nagle naravi i primjerice blagosti njegove majke, Beethovenu su poslužili kao poticaj za neke od najeksplozivnijih i najsilovitijih pasaža koje je napisao. Bila je to podloga na kojoj je mogao potpuno osloboditi dramatične težnje u omiljenom mu tonalitetu za izražavanje previranja i nemira.

Kad se napokon 1840. vjenčao s ljubljenom Clarom Wieck, nakon duge i mukotrpane borbe s njezinim ocem, **Robert Schumann** (1810.-1856.) mirno se mogao posvetiti pisanju opsežnijih orkestralnih djela. Do tada se već u nekoliko navrata pokušavao pozabaviti formom glasovirskog koncerta, no sve je ostalo na skicama ili nedovršenim fragmentima. „Shvaćam da ne mogu napisati virtuozan koncert pa moram smisliti nešto drugo“, napisao je u pismu supruzi kad se prihvatio skladanja jednostavačne *Fantazije u a-molu* za glasovir i orkestar, opisujući djelo kao „nešto između simfonije, koncerta i velike sonate“. Dovršio ga je polovicom 1841., a Clara je – priznata kao jedna od najboljih pijanistica svojega vremena – izvela djelo na privatnom koncertu uz Orkestar lajpciškog Gewandhausa 13. kolovoza, samo dvadesetak dana prije rođenja njihova prvog djeteta. Unatoč uspjesima s drugim skladbama, prije svega s *Prvom simfonijom*, za *Fantaziju* izdavači nisu pokazivali zanimanje, pa je Schumann naposljetku, četiri godine poslije, odlučio proširiti je polaganim i finalnim stavkom, stvorivši tako **Koncert za glasovir i orkestar u a-molu, op. 54**. I njega je u ulozi solistice, 4. prosinca 1845., u Dresdenu praisvela Clara, a tamošnjim orkestrom dirigirao je skladateljev prijatelj i nositelj posvete Ferdinand Hiller. Prijem je bio prilično mlak; jedan je kritičar zapisao kako su „napori solistice da čudnovatu rapsodiju svojega supruga predstavi kao glazbu bili hvalevrijedni“. Na Novu godinu, 1846. Clara je opet svirala *Koncert*, taj put u Leipzigu pod ravnanjem Felixa Mendelssohna.

Razlog zbog kojega su Schumannu trebale čak četiri godine da od jednostavačne skladbe načini cjeloviti *Koncert*, može se tražiti u njegovu lošem zdravlju i mentalnoj slabosti. Godine 1844. pisao je kako ga muči „opća

nervna malaksalost praćena silom strašnih misli koje me bacaju u oćaj“, ali i dodajući da „glazba ponovo poćinje zvućati unutar mene“, zacielo se nadajući da će mu ubrzo biti bolje. To se i dogodilo, no samo privremeno; depresije su postajale sve izraženije, a um mu se sve više pomraćivao. Desetljeće poslije, nakon pokušaja samoubojstva, na vlastiti zahtjev smješten je u sanatorij u Endenichu pokraj Bonna. Zbog metoda njegova tamošnjeg lijećnika, Clara se nije mogla s njim oprostiti niti ga vidjeti sljedeće gotovo dvije i pol godine; ponovno ga je vidjela samo dva dana prije negoli je preminuo. Kad se proglasio nesposobnim za pisanje virtuoznog koncerta za glasovir, Schumann je zasigurno bio uvjeren u to, no ta se izjava mođe razmatrati i u svjetlu ondašnje dominacije virtuoza glasovira predvoćenih Franzom Lisztom, koji su publiku zadivljivali vratolomijama i sjajnim bravurama. Razumljivo je stoga da Schumannov lirski izrićaj nije naišao na osobito oduševljenje, a sam Liszt podrugljivo je primijetio kako se radi o „koncertu bez glasovira“. Svi su elementi Schumannova djela podrećeni upravo lirskoj komponenti, ukljućujući i povremeno gotovo komornu orkestraciju i jasno stavljanje solistićkog instrumenta u drugi plan, što najavljuje mnoge koncerte 20. stoljeća u kojima orkestar ima jednako vađunu ulogu. Nadalje, *Koncert* je izniman i zbog svoje cjelovitosti; temelj njegove jedinstvenosti zapravo je građa na jednoj temi: većina materijala u vanjskim stavcima proizlazi iz vješto osmišljene poćetne teme, a ćak i motiv polaganog stavka poćiva na njoj. Teško je ne slođiti se sa zapisom britanskog muzikologa, skladatelja i dirigenta sir Donalda Toveyja, prema kojemu je Schumannov *Koncert za glasovir u a-molu* „iznimno divan od poćetka do kraja, slobodan, prostran i uravnotežen u formi te bogat i raznolik u zamislima“.

Glazba **Johannesa Brahmsa** (1833.-1897.), kojega se u većim formama komorne i orkestralne glazbe smatra sljedbenikom i nastavljaćem postavki Beethovena i Schumanna, izazivala je podvojene stavove među suvremenicima; dok su je mnogi osporavali kao epigonsku, promišljeno reakcionarnu i nedovoljno strastvenu, bilo je i onih koji su je smatrali naprednom i originalnom. U svakom slućaju, jođ za života djela su mu bila dobro prihvaćena. Već osamdesetih godina 19. stoljeća bilo je oćigledno da postaje moćan uzor novim generacijama. Neki su ga imitirali, teško se uzdićući iznad pukog oponašanja, dok su drugi, uglavnom mlađi, poput Alexandra von Zemlinskog, Maxa Regera, Arnolda Schönberga, Ferruccia Busonija ili Paula Hindemitha uklapali njegovu tehniku u vlastitu koja je ubrzo postala najranija manifestacija nadolazećeg razdoblja glazbene moderne. Iako je bio priznat kao majstor, a njegova djela postala dio standardnog repertoara, dio tadašnje glazbene javnosti zamjerao mu je nedostatak istinske originalnosti i izraćajnosti. Jedan od razloga bile su neprestane

usporedbe njegovih ostvarenja s Beethovenovim i uvjerenje da nikada neće doseći razinu *Devete simfonije*. Prema jednoj od teorija, Brahms je prije svega bio skladatelj komorne glazbe pa su se i njegove simfonije razmatrale samo kao monumentalizirana komorna djela. Poslije su stručnjaci poput Theodora Adorna i Carla Dahlhausa preokrenuli značenje toga, tvrdeći da su komorne kvalitete Brahmsove glazbe zapravo ono najnaprednije u njegovu stilu. S druge strane, Robert Schumann u svojem je članku *Neue Bahnen* iznio mišljenje o Brahmsovoj predodređenosti za pisanje za orkestar. Ipak, Brahmsov se orkestralni opus čini nevelik: dvije serenade, četiri koncerta, niz varijacija, dvije uvertire i četiri simfonije. To i ne začuđuje ako se uzme u obzir poznati perfekcionizam zbog kojega je pojedina djela godinama pisao i prepravljao.

Još 1862., a možda i prije, počeo je razrađivati ideju o simfonijskom ostvarenju; s godinama se čak javio i određeni pritisak javnosti koja je nakon *Varijacija na Haydnovu temu*, op. 56 1873. očekivala „veliku simfoniju“. Napokon je 1876. dovršio *Prvu simfoniju*. Za drugu su mu trebala samo četiri mjeseca. **Drugu simfoniju u D-duru, op. 73** napisao je 1877. za ljetnog odmora u selu Pörtschach na jezeru Wörth, istovremeno skladajući i motet *Zašto je svjetlo dano mučenicima?* Čini se da ga je tjeskobno ozračje moteta obuzelo i kad je svojem izdavaču Simrocku pisao o *Simfoniji*: „Nova simfonija tako je melankolična da je nećeš moći podnijeti. Nikad nisam napisao ništa tako tužno, tako čemerno: partitura će morati nositi crnu traku.“ Koliko je takav opis pretjeran? *Druga simfonija* čini se najoptimističnijim orkestralnim djelom u Brahmsovu opusu, koje su mnogi suvremenici usporedili s Beethovenovom *Pastoralnom simfonijom*, a potom i s *Eroicom*. Sam Brahms sugerirao je da su ga krajolik i priroda Pörtschacha potaknuli na pisanje *Simfonije* i još nekoliko lirskih uradaka nastalih sljedeće dvije godine. „Melodije ovdje bujaju pa moraš paziti da ne nagaziš na neku“, izvijestio je prijatelja u pismu. Do danas se to ostvarenje nerijetko opisuje kao nostalglična idila sa sva četiri stavka u durskim tonalitetima. Pokret valcera, mirnoća, evociranje Haydnova rukopisa i vlastitih mladenačkih postupaka u prvom stavku, *Adagio* kao najdulji i možda i najljepši polagani stavak u Brahmsovim simfonijama, zaigrani, šarmantni treći stavak oblikovan kao *intermezzo* u ritmu *ländlera* umjesto konvencionalnog *scherza* te nezaustavljivi, furiozni finale, već su i prije praižvedbe očarali skladateljeve prijatelje. U iščekivanju premijere u Beču, okupio ih je nekolicinu – Hansa Richtera, Theodora Billrotha i Eduarda Hanslicka – te im uz Ignaza Brüllu za glasovirom četveroručno predstavio djelo. Billroth je zapisao: „Ta simfonija je poput plavih nebesa, žubora proljeća, sjaja sunca i svježih zelenih sjena! Zacijelo je divno na jezeru Wörth.“ Hanslick je pak, nakon što je *Simfoniju* prvi put izvela Bečka filharmonija

pod Richterovim ravnanjem 30. prosinca 1877., izvijestio o „bezuvjjetnom uspjehu, bez suvremenih težnji za isticanjem noviteta... Ovaj put Brahms je uspio prikriti svoje nedodirljivo ali opasno umijeće kamufliranja ideja u polifonu mrežu ili njihova razotkrivanja u kontrapunktskim frustracijama.“ Po svemu sudeći, *Druga simfonija* bila je po ukusu zahtjevnih Bečana bolja od drugih Brahmsovih simfonija: vedra, raspjevana i briljantna. No manje površno slušanje razotkriva tamniju stranu skladateljeva nadahnuća, onu koja nastavlja očajničke odjeke moteta *Zašto je svjetlo dano mučenicima?* Muzikolog Reinhold Brinkmann nazvao ju je *kasnom idilom*: idilom za kojom se čezne kad ona više nije moguća. Valcer u prvom stavku pokazuje se nemogućim za ples, jednostavnost s početka razbija se u skladateljevim istraživanjima ritma i metra, pitanje *Zašto?* kojim odjekuje spomenuti motet, javlja se u trombonima i tubama. Drugi stavak obilježen je ritamskom i tonalitetnom neravnotežom, a treći donosi igru ritmom i promjene ozračja motivskom građom. Sjaj finala koji zaključuju akordi u D-duru u trombonima – nositelji mračnoga iz prvoga stavka – narušava „radost koja postaje gotovo nasilno blještava, kao da je umjetno izazvana“ (R. Brinkmann).

Da je bio svjestan višeznačnosti *Simfonije*, Brahms je dao naslutiti u odgovoru glazbeniku Vincenzu Lachneru koji ga je 1879. upitao o „tutnjavi bubnjeva, tamnim i žalobnim tonovima trombona“ koji narušavaju prvi stavak te zatamnjenju D-dura naznakama g-mola na samom kraju. Brahms je pojasnio: „Svim sam se silama trudio izbjeći trombone u prvom stavku... no njihovo prvo oglašavanje, to je ono moje i ne mogu bez toga, stoga tromboni. Trebao bih priznati da sam ja teško melankolična osoba, da crna krila neprestano mašu nad nama i da u mojem opusu – zacijelo ne slučajno – nakon te simfonije slijedi kratki esej o velikom *Zašto?* Ako ne poznajete taj motet, poslat ću vam ga; baca neizbježnu sjenu na mirnoću simfonije i možda opravdava timpane i trombone.“

Nakladnik: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Za nakladnika: Dražen Sirišćević, ravnatelj

Producentica programa: Ana Boltužić

Urednica: Ana Boltužić

Autorica teksta: Ana Vidić

Lektorica: Rosanda Tometić

Oblikovanje, grafička priprema i tisak:

Intergrafika TTŽ d. o. o., Zagreb

Naklada: 700 primjeraka

www.lisinski.hr

9. SVIBNJA 2015.

CAMERON CARPENTER

ORGULJE

*Ekastravagantno talentiran...
odgovor publike bio je bučan...
sve što dotakne postane fantastično i
veličanstveno*

New York Times.

Program:

J. S. Bach/C. Carpenter:

**Preludij iz Suite za violončelo
solo u G-duru, br. 1, BWV 1007**

J. S. Bach: Trio Sonata u G-duru, br. 6, BWV 530

Fantazija I fuga u g-molu, BWV 542

M. Dupré: Varijacije na temu Noël, op. 20

W. A. Mozart: Sonata u D-duru, br. 6, KV 284 (205b)

I. Albéniz: Evocación

Improvizacija sonate

*Jedna od vodećih sopranistica
današnjice s prekrasnim
moćnim glasom*

operalively

Anja Harteros, sopran

LISINSKI SUBOTOM 15\16

Iz nove sezone

KOREJSKI SIMFONIJSKI ORKESTAR

Dirigent: Hun-Joung Lim
Solist: Texu Kim, viola

Program:

Wolfgang Amadeus Mozart:
Uvertira operi *Čarobna frula*,
K.V. 620

Antonín Dvořák:

Simfonija u e-molu, br. 9,
op. 95, *Iz Novog svijeta*

Texu Him: Koncert za violu
i orkestar, *Ko'oh*

IVO POGORELIĆ

Franz Liszt:

Fantasia quasi sonata,
Nakon čitanja Dantea, br. 7,
iz ciklusa *Godine Hodočašća*

Robert Schumann:

Fantazija za klavir u C-duru, op. 17

Igor Stravinski:

Petruška za klavir

Johannes Brahms:

Varijacija na Paganinijevu temu
u a-molu, op. 35, 1. i 2. knjiga

BERLINSKI SIMFONIČARI

Dirigent: Lior Shambadal
Solist: Aleksej Volodin, klavir

Program:

Ludwig van Beethoven:

Koncert za klavir i orkestar u
Es-duru, *Čarski koncert*, br. 5., op. 73

Johannes Brahms:

Simfonija u c-molu, br. 1, op. 68

ČEŠKA FILHARMONIJA

Dirigent: Jiri Belohlavek
Solist: Josef Špaček, violina

Program:

Antonín Dvořák

ANJA HARTEROS, sopran

Panonska filharmonija

Dirigent: Ivan Repušić

Program:

Giuseppe Verdi, Richard Wagner

NEMANJA RADULOVIĆ, violina & ANSAMBL DOUBLE SENS

Program:

Petar Iljič Čajkovski,

**Antonin Dvořák, Johannes Brahms,
Aram Hačaturjan**

LISINSKI
SUBOTOM
UVIJEK
LISINSKI
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ | INVALUABLE EXPERIENCE

GRAD ZAGREB

CROATIA OSIGURANJE

osnođeno 1854.

tportal.hr

INA

Večernji list

RTL
TELEVIZIJA

Zagreb
moj grad